

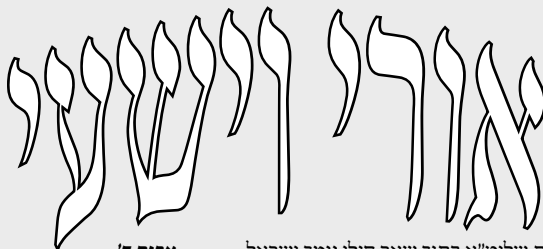

כניסת שבת: 19:03

יציאת השבת: 20:09

לדעת ר"ת: 20:41

הזמנים הם לפי שעון קיץ

לרפואת הגאון רבי יעקב חי בן מרגלית שליט"א בתוך שאר חולי עמך ישראל

אבות ד'

בית מדרש רב פעלים ע"ש מרן הרב יוסף חיים זי"ע בראשות כב' מו"ר הרב אורי סבן שליט"א
עורך: אלון ארביב ס"ט הערות ניתן לשגר לת"ד 613 נתניה-050-4136465 או בדוא"ל: alon@shtaygen.co.il

עמרת פז

נאמר בתחילת פרשתנו "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה". שתי שביתות הקשורות אחת לשניה נצטוינו בפרשה זו. האחת, שביתת השמיטה והשניה שביתת היובל. על מצות השמיטה נאמר, "שבת לה' שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר". ועל מצות היובל נאמר, "יובל היא שנת החמישים שנה תהיה לכם". פירש רש"י: "שנה זאת מובדלת משאר השנים בנקיבת שם לה לבדה, ומה שמה, יובל שמה, על שם תקיעת שופר". "שבת לה" ו"יובל היא" - מכנה משותף להם, שתייהן ענין אלוקי. כשם ששבת בראשית מורה על הקשר ההדוק שקיים בין ישראל והקדוש ברוך הוא, הבא לידי ביטוי בשביתה מעניני עולם הזה, כי השבת מיועדת למילוי צרכיו הרוחניים של היהודי בלימוד תורה ודבקות בו יתברך. וכבר אמרו חכמים, ששבת ותורה הינם בני זוג. כך השנה השביעית מודגשת בפרשתנו באיסור מלאכת עבודת השדה שנאמר: "שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמר כרמך... ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ...". הפקרת הפירות בשנה זו לא נאמרה בפירוש בפרשתנו כפי שנאמרה בפרשת משפטים (שמות, כג, יא), לפי שכאן התורה מצווה על השביעית מצד ביטול ענייני החומר - עניני עולם העשייה, על מנת שהאדם הישראלי יהיה פנוי לעבודת ה' בלבד, וזו הכוונה שבת לה'. שביתה ממלאכת השדה לשם ה'.

גם יובל היא משמעותו זהה. כפי שפירש רש"י, שהשנה נקראת על שם תקיעת השופר ביום הכיפורים של אותה שנה, אותה תקיעה המציינת את שחרור העבדים וחזרת השדות הקנויות לבעליהן הראשונים. שכן נאמר בפסוק (כג), "והארץ לא תמכר לצמימות כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי". כלומר, השדות חוזרות מפני שאין הקונה בעל הבית האמיתי שלהן, אנו רק גרים ותושבים - תושבים ארעיים בלבד בארץ. לפי שיעקר תפקידו של עם ישראל אינו בעבודת השדה, אלא, בקידומו הרוחני והתקדמותו לעולם הנצח וככל שקנינו של האדם הם פחות גשמיים ויותר עליונים הרי שהוא צועד בדרך הנכונה. לפיכך צייתה תורה לתקוע בשופר ביום הכיפורים של שנת היובל, כי התקיעה באה לעורר את האדם מתרדמתו האנושית על מנת שיפשפש במעשיו הרעים ובמחשבותיו הלא טובים אשר מלבד מחשבות האון הם כוללים גם את השאיפה לקנינים גשמיים, (עיין רמב"ם פ"ג מהלכות תשובה ה"ד), המסיתים את האדם מעיקר תפקידו עלי אדמות לשאוף ולהשיג התעלות רוחנית אלוקית כתקיעות ביום ראש השנה וצום יום הכיפורים הגורם ולזנוח את החומר הכלה.

לכך הפרשה נפתחת במילים כי תבואו אל הארץ, שכל זמן שהיו ישראל במדבר לא היה צורך בשמיטה ויובל כי לא היתה להם עבודת-אדמה בלאו הכי ופרנסתם נתנה מאת הקדוש ברוך הוא בכל יום, במן ושליח לאכילה וענגי כבוד לכיבוס בגדיהם וישור הדרך לפנייהם מיגיעת ההליכה הממושכת במדבר. שעתם היתה פנויה ללימוד תורה והתעלות רוחנית עליונה ביותר. כאשר נכנסו לארץ ואיש איש פנה לשדהו, לעציו ולבאניו, נתעורר הצורך לזמן מיוחד שאפשר יהיה להקדישו לביצור עולמו הרוחני של כל אחד ואחד מישראל. שמיטה ויובל באו לענות לדרישה זו.

שש שנים תזרע שדך (כה, ג)

מצינו רמז נפלא בשמו של מרן חיד"א ז"ע: נאמר: שש שנים תזרע - סופי תיבות שמע - רמז לפסוק שמע ישראל שיש בו שש תיבות ולומר לך - כל הזרע שש שנים ונח בשביעית מעיד ביחודו של הקב"ה שהוא איך וברא את כל העולם בששה ימים ונח בשביעי, וכל הזרע בשמיטה כאילו כופר ר"ל ביחודו של עולם

וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו (כה, יד)

כתוב במדרש תנחומא (ויקרא בהר אות א) על הכתוב: "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו" זהו שאומר הכתוב: "נבהל להון איש רע עין ולא ידע כי חסר יבואנו (משלי כב) הפסוק הזה מדבר בהרבה בני אדם "נבהל להון איש רע עין: זהו קין. אמר הקדוש ברוך הוא: אתה נבהלת לירש את העולם, חייך חסרון יש לך הוי "ולא ידע כי חסד יבואנו" ומה היה לו? שנטלטל בעולם שנאמר: "נד ונד תהיה בארץ" (בראשית ד יב).

רדיפת ממון בגלל השתלטות על אחרים. חצי העולם היה שייך לקין אבל גם להבל אחיו יש את חצי העולם השני. דבר זה יצר קנאה אצל קין וגבר בו יצר ההשתלטות על הבל אחיו, ורצה לשלוט על העולם כולו על ידי שרצח את אחיו עונשו היה, שלא שלט על שום מקום, אלא נאלץ לנדוד בכל העולם כאדם רדוף ללא בית ובכל מקום הוא נחשב לגר זר.

עשית הון עבור מחיה ופרנסה. בסיבה זו אין כל פסול, אבל אם אדם רודף אחר זה הוא עלול לעבור על איסורים הן בין אדם לחברו והן בין אדם למקום. אל יתהלל עשיר בעשרו כי אם בעשותו חסד משפט וצדקה (ירמיהו ט, כב-כג) ולא ירום לבבו שאין גופו ממון וברכות הטובה יזכור ימי הרעה המעותדים לבוא עליו, ויום המות יהיה נגד עיניו כי שם עשיר ורש נפגשו ושונים הם. ואמרו ישפיל עצמו שתיקותו רימה ותולעה. וכל אושר רב כוחו לעשות טובה בגופו ובממונו יעשה, ולא תשבע עינו שפיזר ממונו גם ייטיב על עצמו ואל בשרו כמאמר רבותינו זכרונם לברכה (ערובין נד). בני אדם יש לך היטב לך ויתכסה במה שיש לו ויכבד אשתו וירבה כבוד ביתו.

פרק ד' משנה א'

"איזהו גיבור הכובש את יצרו". ולכאורה צריך היה לומר "איזהו גיבור הכובש את היצר הרע", כי משמעות "יצרו" הוא גם יצר הטוב וגם יצר הרע, ובקול היצר הטוב צריך אדם לשמוע, ואם כן איזו גבורה נמצאת במי שהוא כובש את "יצרו", יותר נכון היה לומר "יצר הרע".

ונראה לבאר על פי מה שכתב מרן הגר"ע יוסף שליט"א (בכדי לבאר מדוע נאמר "יצרו" ולא "יצר"), כי היצר הרע יש לו סגנון שונה לכל סוגי האנשים, ולמשל לתלמידי חכמים שעוסקים בתורה בהתמדה, הוא מסית אותם שילכו ויתעסקו בצדקות ובגמילות חסדים, או להיות חברים פעילים בחברה קדישא, ולא שבאמת הוא רוצה שיעסקו בגמילות חסדים, אלא העיקר אצלו שלא יעסקו בתורה. וכוונתו לדחות פעמיהם ולהרחיקם מלימוד התורה. ואצל העשירים שראויים לחלץ מן המיצר יתומים ואלמנות, הוא מסית אותם שילכו ללמוד תורה ולקרוא תהלים כמנין "כפר" וכיוצא בזה. ועל פי זה נראה להסביר, כי זהו ששנו "יצרו", כי לא זו בלבד שיצר מיוחד יש לו לכל אדם, אלא גם שלפעמים הוא נדמה כיצר הטוב, אבל באמת הוא יצר הרע, להוליד אדם בדרך שאינה מתאימה לו, ושבה הוא אינו יכול למצות את כוחותיו הרוחניים.

(אריג פז - אבות כת"י)

הליכות מלכי

ביסווי הסכין בברכת המזון

יש הנוהגים לכסות את הסכינים במפית או להרחיקם מהשלחן בסיום הסעודה קודם ברכת המזון. ומקור טהור בדברי מרן הבית יוסף (סי' קפ) בשם רבנו הרוקח, שכתב בזו הלשון: "מכסין סכין בשעת ברכת המזון, על שם (משום) שנאמר (לגבי המזבח), "לא תניף עליהם ברזל", ובמכילתא פירשו הטעם שאין להניף ברזל על המזבח, מפני שהמזבח בא להאריך חייו של אדם, ולא ראוי שיבא זה שמקצר חייו של אדם על גבי זה שמאריך חייו של אדם. והשלחן הוא כמו מזבח, כמו שאמרו בשלהי מסכת חגיגה (כז.)." עד כאן דבריו. וכ"כ רבי דוד אבודרהם, ובספר שבלי הלקט.

וכתב עוד בספר שבלי הלקט, וזו לשונו: "מפי החבר רבי שמחה שמעתי טעם אחר לענין זה, פעם אחת היה אחד מברך ברכת המזון, וכשהגיע לברכת בונה ירושלים ונזכר בחרבן הבית, לקח הסכין ותקעו בבטנו לרוב צערו. לכן נהגו זכר לענין זה לסלק את הסכין בשעת הברכה". ושני טעמים אלו כתובים גם בארחות חיים. ומכל מקום סיים מרן השלחן ערוך, שבשבתות וימים טובים לא נהגו לסלק את הסכין מהשלחן, אף על פי שלפי הטעם של רבי שמחה שהזכרנו אין לחלק בין שבת ליום חול, מכל מקום מנהגם של ישראל תורה. (ולפי הטעם הראשון שכתבנו, מובן מדוע אין מסלקין את הסכין בשבת, משום שבשבת לא בונים מזבח, ואין כאן שייכות לענין בניית המזבח שאז אין מניפים סכין. כן כתב המגן אברהם. והטעם הראשון הוא הטעם העיקרי להלכה). ויש עוד עומק בטעם זה על פי הקבלה.

וכן פסק מרן בשלחנו הטהור, שנוהגים לכסות את הסכין בשעת הברכה, ובשבתות לא נהגו לעשות כן. ורבנו מרדכי יפה בעל הלבושים כתב, שמנהגם שלא לחלק בזה בין שבתות ליום חול, ותמיד הם מכסים את הסכין. וזהו מפני שחוששים הם לטעמו של רבנו שמחה, וכמו שכתבנו בשם מרן הבית יוסף, שלפי טעמו של רבנו שמחה אין לחלק בזה בין שבת ליום חול. אולם רבנו הט"ז כתב, שאף לטעמו של רבנו שמחה יש לחלק בזה, שדווקא ביום חול אדם מיצר מאד על החורבן (בפרט בדורות הראשונים שהיו מצטערים מאד על חרבן הבית וגלות ישראל), מה שאין כן ביום השבת שאינו מיצר כל כך ואין לחוש בזה כלל כך.

ומרן הרב חיד"א כתב, דלדעת המקובלים, (הרמ"ק וזקינו הגר"א אזולאי), דאין קפידא לכסות הסכין ביום השבת וביום טוב, מפני שעל פי הסוד יום השבת הוא בחינת עולם הבא, שבאותו הזמן שיהיה לעתיד במהרה בימינו יתמתקו הדינים ותבטל המיתה מהעולם, ועל כן אין לכסות את הסכין בשבת.

על כן לסיכום: מנהג ישראל לכסות את הסכין בסיום הסעודה, והנוהגים שלא לכסות את הסכין בשבתות וימים טובים, וכן אלו שאין אצלם מנהג ידוע בענין זה, טוב יותר שלא יכסו את הסכין בשבת ויום טוב.

קומי אורי-סיפור לשבת

מזונות קצובים

בפרשתנו מתארת תורתנו הקדושה את הקושיא "הגדולה" בעקבות השמיטה, "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו?" על זאת השיב הקב"ה על אתר, "וצויתי את ברכתי לכם" על פסוק היה דורש מרן ראש הישיבה הגאון רבי עזרא עטיה זצ"ל, שמכאן דייקו רבותינו לומר "מזונותיו של אדם קצובים" ולא אמרו "כספו של אדם", דהיינו אף אם יתייקרו המצרכים והמדד ישתנה, מכל מקום המזונות הם קצובים ובהם לא יחול שינוי, ויקבל כל אשר הקציבו לו.

עוד מובא על מרן רבנו החפץ חיים זצ"ל שפעם באו אליו שני קבלנים וסיפרו לו שיכולים הם לקבל עבודה גדולה ולהרוויח ממנה הרבה ושאלו אם לקחת את העבודה.

ענה להם לשאלתם בדרך משל "משל לדוד גדול שממנו היו מוריקים יין ורצה בעל הדוד להנות כביכול מיותר יין ופתח עוד ברז. הרי שבא היין יותר מהר אך לא יותר הרבה, וכן אתם תוכלו אמנם להרוויח יותר מהר אך לא יותר כי מה שכבר הוקצב הוא מה שיינתן לכם!"

נמצאת למד, כי הפרנסה והמזון קצובים ומוכנים לאדם, לא החריצות והעמל הם המביאים אותה, אלא הבוטח ובטוח בדבר זה היא תבוא אליו.

באותה מידה שאדם בוטח בה' יתברך כן הקב"ה מתנהג עמו. זה מה שנאמר "ה' צילך על יד ימינך", ה' יתברך, לכאורה משול לצל הצל מחכה את האדם לפי תנועות ורק בורא עולם מתנהג עם האדם לפי מעשיו.

רבנו האלשיך הקדוש דרש פעם אודות גודל מידת הביטחון, ואמר כי האדם השם מבטחו בה' ישיג כל מבוקשו ויגיע לו עד לפיו, והיה אחד מקהל השומעים שהאמין באמונה שמה לדבריו של הרב היוצאים מלב טהור ואמר ליישם הדבר הלכה למעשה, וכבר למחרת החליט לישב ולהתענג על ה' בתורה ועבודה ולא לצאת לפועלו ולעבודתו עדי ערב. כך עברו כמה ימים ואשתו רגזה עליו מדוע אינו יוצא למלאכתו.

והנה באחד הימים נכנסו גנבים לאורווה וגנבו את חמורו וברחו, ועל חמור זה נשאו משא כבד של כסף וזהב שגנבו ממקום אחר, ומחשבתם הייתה להגיע לאיזה מקום ושם להתחלק ברכוש הגדול, אך כל אחד מהגנבים נתן בממון עינו ורצה לקחת לעצמו את כל הכסף, וכל אחד חשב כיצד להרוג את חברו ולקחת כל השלל לעצמו. בהגיעם למקומם אמר אחד לחברו שילך ויקנה מהעיר איזה דבר מאכל וכך היה, וכשהלך חפר חפירה וכיסה אותה בכיסוי קל ואמר כשיבוא חברו יפיל אותו לשם ומיד יכסה אותו ויזכה בכל הרכוש וכן חברו חשב בדרך אחרת והיא לשים רעל במאכל. בהגיעו עם האוכל זרקו חברו לבור ומיד כיסוהו וישב בשמחה לאכול לחמו וגם הוא מת מהרעל, כך שהחמור עמד על עומדו טעון בכסף וזהב ומוסווה בעפר שעליו, וכיון שעמד החמור זמן רב ובלא רועה הלך והגיע למקומו.

ד"ת לע"נ הגה"צ רבי שמעון גבאי בן רחל, הגה"ק רבי נסים פרץ בן סוליקה זצ"ל
לע"נ ר' מרדכי ניזרי בן סוליקה ז"ל
נתרם על ידי המשפחה